

Prognoza oddziaływania na środowisko „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”

wrzesień, 2012 r.

*Zrealizowano z udziałem
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Łodzi*

mgr inż. Magdalena Stankiewicz

*Agencja Poszanowania Energii sp. z o.o.
ul. Grota Roweckiego 21/203
97-400 Bełchatów*

Spis treści

1. Podstawa formalno – prawna Prognozy Oddziaływania na Środowisko.....	2
2. Zawartość merytoryczna prognozy.....	3
3. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy.	5
4. Analiza zawartości „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” oraz jego powiązania z innymi dokumentami.	6
4.1. Zawartość i główne cele.	6
4.2. Powiązania programu z innymi dokumentami strategicznymi.....	8
5. Określenie, analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jaki te cele i inne problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.	9
6. Stan gospodarki odpadami na terenie Gminy Szczerców.	16
7. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji Programu z uwzględnieniem skutków braku jego realizacji.	19
7.1. Różnorodność biologiczna, tereny chronione.....	19
7.1.1 Istniejący stan środowiska.....	19
7.2. Potencjalne zmiany środowiska na skutek realizacji zapisów opracowanego dokumentu.	37
7.3. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.	39
8. Analiza i ocena stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem na środowisko.....	41
9. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie.	41
10. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko w tym na obszar Natura 2000.	42
10.1. Pozytywne oddziaływanie na środowisko.	44
10.2. Negatywne oddziaływanie na środowisko.	44
11. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją Programu.	45
12. Rozwiązania alternatywne w stosunku do rozwiązań zawartych w Programie.	46
13. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko Programu.	47
14. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją Programu.	47
15. Metody analizy realizacji skutków Programu.	48
16. Aktualizacja i modyfikacja Programu.	49
17. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.	49
18. Literatura.	52

1. Podstawa formalno – prawna Prognozy Oddziaływania na Środowisko.

Obowiązujące przepisy prawa – art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 122, ostatnia zmiana Dz.U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981), które wynikają z zastosowania w polskim prawodawstwie postanowień Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, nakładają na organy administracji opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów obowiązek przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów. W związku z powyższym została przygotowana Prognoza oddziaływania na środowisko „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” stanowiąca spójną całość z Programem.

Głównym, determinującym wszelkie działania celem Prognozy jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po zastosowaniu zapisów „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”. Ma ona na celu również sformułowanie zaleceń mających charakter przeciwdziałania lub minimalizacji dla jego ewentualnych negatywnych oddziaływań. Prognoza jest opracowaniem wspierającym proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska.

Zgodnie z zapisami ustawowymi (ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, art. 46) przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty: „strategii rozwoju regionalnego (...) polityki, strategii, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji (...) polityk, strategii, planów lub programów, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000”.

Nadrzędnym celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy była głównie ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach „Programu usuwania

azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” oraz ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania jego zapisów.

2. Zawartość merytoryczna prognozy.

Zgodnie z przepisami prawa i art. 51 cytowanej wyżej ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko prognoza oddziaływania na środowisko winna:

1) zawierać:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami (w tym z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 ustanowionym Uchwałą Rady Ministrów nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. zmienionym uchwałą Nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r.),
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowanie do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu w procesie opracowania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem,
- e) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- f) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,

2) określać, analizować i oceniać:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym pod kątem wyrobów i odpadów zawierających azbest, istotne z punktu widzenia

projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowania dokumentu,

e) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu w szczególności dotyczących obszarów chronionych,

f) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,

- ludzi,

- zwierzęta,

- rośliny,

- wodę,

- powietrze,

- powierzchnię ziemi,

- krajobraz,

- klimat,

- zasoby naturalne,

- zabytki,

- dobra materialne

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,

3) przedstawiać:

a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,

b) rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,

4) uwzględniać informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

3. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy.

Prognozę oddziaływania na środowisko opracowano zgodnie z zapisami ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Uwzględnione zostały w niej zapisy zawarte w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, zapisy „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” jak również innych dokumentów opracowanych na stopniu lokalnym, wojewódzkim i krajowym, które zostały przedstawione w dalszej części Prognozy.

Metoda, którą się posłużono została oparta na ocenie realizacji celów poprzez analizę treści dokumentu jakim jest „Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” z kryteriami zawartymi w obowiązujących przepisach oraz w odniesieniu do wytycznych Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi w piśmie z dnia 14 września 2012 r. (data wpływu do Urzędu 17 września 2012 r.), znak: WSI.411.18.2012.MP, jak również Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi, określonych pismem z dnia 6 września 2012 r. (data wpływu do Urzędu 12.09.2012 r.), znak: PWIS.NSOZNS.9022.1.284.2012.AM

4. Analiza zawartości „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” oraz jego powiązania z innymi dokumentami.

4.1. Zawartość i główne cele.

„Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” został opracowany przez Agencję Poszanowania Energii sp. z o.o., przy współpracy z Urzędem Gminy w Szczercowie.

Program utrzymuje cele określone w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” a mianowicie:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na obszarze gminy;
- likwidację szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program zakłada likwidację wyrobów azbestowych z terenu gminy do roku 2032.

Program zawiera:

- wstęp,
- opis przedmiotu, cel i zakres opracowania,
- podstawy prawne opracowania,
- charakterystykę azbestu z omówieniem jego zastosowania i szkodliwości,
- omówienie zasad bezpiecznego postępowania z azbestem z uwzględnieniem charakterystyki wyrobów zawierających azbest, omówienie rodzajów azbestu, obowiązków właścicieli nieruchomości posiadających azbest i obowiązki gminy,
- charakterystykę gminy wraz z omówieniem aktualnego stanu azbestu i wyrobów azbestowych na jego terenie,
- określenie rozmieszczenia wyrobów azbestowych na terenie gminy w m² i w tonach,
- określenie szacunkowych kosztów usuwania azbestu z terenu Gminy Szczerców wraz ze wskazaniem możliwości pozyskania środków zewnętrznych na realizację zadań wynikających z realizacji programu,

- informacje na temat możliwości unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest,
- wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest,
- harmonogram działań związanych z realizacją Programu,
- zasady prowadzenia monitoringu realizacji Programu.

Program ma na celu eliminację azbestu z terenu gminy. Skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie gminy Szczerców, które pokryte są wyrobami zawierającymi azbest lub na terenie których znajdują się zdemontowane wyroby azbestowe.

W perspektywie kolejnych lat planuje się wzrost zainteresowania projektem związany przede wszystkim z pogarszającym się stanem pokryć dachowych oraz ze wzrostem świadomości wśród społeczności lokalnej. Duży wpływ na postęp w usuwaniu azbestu będzie mieć edukacja ekologiczna dotycząca zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu.

Przewidywani uczestnicy programu to właściciele prywatnych nieruchomości oraz przedsiębiorcy, jednostki ochotniczych straży pożarnych, jednostki publiczne i inne podmioty działające na terenie gminy. Realizatorem programu będzie Urząd Gminy w Szczercowie.

Spełniając wytyczne przedstawione w Programie proces polegający na usunięciu wyrobów azbestowych z terenu gminy powinien zakończyć się do granicznego roku 2032.

Opracowanie Programu jest pierwszym istotnym czynnikiem mającym na celu poprawę jakości powietrza i życia na terenie gminy w odniesieniu do problemu azbestu. Usunięcie azbestowych pokryć dachowych poprzez zastąpienie ich nowymi materiałami bezpiecznymi dla zdrowia ludzi wpłynie na ograniczenie zachorowalności wśród obecnych i przyszłych pokoleń oraz zapewni jakość życia na poziomie odpowiadającym obecnemu rozwojowi cywilizacyjnemu.

Należy wspomnieć, iż demontaż pokryć dachowych, prace termomodernizacyjne (mające na celu eliminację azbestu) należy przeprowadzać w sposób zgodny z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237) w odniesieniu w szczególności do jerzyka (*Apus apus*).

Program zawiera wytyczne służące realizacji celów i wymogów określonych w przepisach prawa – w obecnym stanie prawnym nie ma możliwości odstąpienia od ich realizacji.

4.2. Powiązania programu z innymi dokumentami strategicznymi.

Ramy prawne gospodarki odpadami na terenie Unii Europejskiej określa Dyrektywa Unii Europejskiej 74/422/EEC.

Nakłada ona na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia odzysku i usuwania odpadów w sposób niezagrażający życiu ludzkiemu oraz niepowodujący szkód w środowisku, a także obowiązek zapobiegania tworzeniu się lub ograniczaniu ilości odpadów i ich szkodliwości. Stanowi ona podstawowy dokument narzucający ramy prawne gospodarki odpadami na terenie państw Unii Europejskiej.

„Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” uwzględnia cele zawarte w dokumentach strategicznych odnoszących się do gospodarki odpadami niebezpiecznymi, w tym także azbestem.

Problem usuwania azbestu jest uwzględniony w dokumentach strategicznych nie tylko unijnych, ale również krajowych i wojewódzkich. „Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” zawiera wytyczne wynikające z dokumentów, z którymi jest zgodny tj.:

- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 r.,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami KPGO 2014,
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2008-2011 (z uwzględnieniem lat 2012 – 2015),
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego 2012,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PGOWL2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szczerców na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2013 – 2016,
- Plan Gospodarki Odpadami Gminy Szczerców na lata 2009 - 2012 uwzględniający perspektywy na lata 2013 ÷ 2016.

5. Określenie, analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jaki te cele i inne problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r. Nr 3, poz. 20 z póź. zm.) Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998r., a z dniem 28 marca 1999r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia.

Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem. Realizacja Programu uwzględnia fakt wprowadzonego zakazu i docelowo ma prowadzić do całkowitego wyeliminowania tych wyrobów.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002r. oraz Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 15 marca 2010r., zmieniony uchwałą nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r. Określa główne kierunki działania w okresie 30-u lat, potrzebne środki na realizację "Programu...", a także podaje szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest w całym kraju oraz w poszczególnych województwach.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa również nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Ponadto nakłada obowiązek zapobiegania tworzeniu się lub ograniczaniu ilości odpadów i ich szkodliwości.

Podczas opracowywania „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” zostały wzięte pod uwagę założenia powyższych dokumentów. Przyjęto całkowite usunięcie azbestu z terenu gminy do 2032 r., poziomy usuwania dla poszczególnych podokresów, założono wdrożenie prawidłowych praktyk związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami.

Następstwem przepisów zawartych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku tj. ustawie o odpadach (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 628, z późn. zm.), która wprowadzała obowiązek opracowania planów na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym został sporządzony KPGO. Podstawę do formułowania zadań KPGO stanowiła II Polityka Ekologiczna Państwa oraz art. 5 ustawy o odpadach. Przyjęto następujące zasady postępowania z odpadami:

- zapobieganie i minimalizacja powstawania odpadów,
- zapewnienie odzysku, w tym głównie recyklingu odpadów, których powstania w danych warunkach techniczno - ekonomicznych nie da się uniknąć,
- unieszkodliwianie odpadów (poza składowaniem) bezpieczne dla zdrowia ludzkiego i środowiska,
- składowanie odpadów, których nie da się, z uwagi na warunki techniczno - ekonomiczne poddać procesom odzysku lub unieszkodliwiania.

Celem dalekosiężnym tworzenia Krajowego Planu Gospodarki Odpadami było dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju, w którym w szczególności realizowana byłaby zasada postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią gospodarki odpadami, czyli zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz ograniczanie ich właściwości niebezpiecznych.

Aby osiągnąć zamierzone cele Planu, niezbędne jest podjęcie działań tj.:

- monitoring prawidłowego postępowania z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie obejmującego indywidualnych posiadaczy i firmy zajmujące się demontażem;
- modernizacja lub/i budowa składowisk odpadów azbestowych.

Plan zakłada usunięcie do 2018 r. 60% ilości odpadów zawierających azbest. Ponadto należy w najbliższych latach spodziewać się niewielkich ilości odpadów pochodzących z wyrobów zawierających włókna azbestowe stosowanych w instalacjach elektrolitycznych oraz jako elementy wałów w instalacjach ciągnięcia szkła.

Zarówno Plan jak i przedmiotowy Program podkreśla konieczność wprowadzenia mechanizmów wspomagających funkcjonowanie istniejących i nowo tworzonych systemów zbierania odpadów oraz ich odzysku i unieszkodliwiania. Ponadto należy prowadzić ciągłe akcje edukacyjno – informacyjne ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących wydzielania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych oraz uświadamiać zagrożenia dla zdrowia jakie wiążą się z oddziaływaniem niewłaściwie zagospodarowanych odpadów niebezpiecznych.

Polityka ekologiczna państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016.

Program jest spójny z podstawowym kierunkiem działań ***Polityki ekologicznej państwa*** - zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez redukcję ilości powstających odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców, ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych. Zakłada poprawę systemu zbierania i unieszkodliwiania azbestu tak, aby ograniczyć ilość odpadów trafiających na składowiska komunalne w postaci wyrobów azbestowych. Program uwzględnia również cel jakim jest „dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013.

Zgodnie z II osią priorytetową “Ochrona Środowiska”, która jako cel szczegółowy zakłada poprawę stanu środowiska naturalnego i bezpieczeństwa energetycznego, wyznaczono cel operacyjny w zakresie racjonalizacji gospodarki odpadami komunalnymi i odpadami z sektora gospodarczego. W ramach tej osi realizowany będzie m.in. kompleksowy regionalny system gospodarki odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi – głównie odpady azbestowe.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012 jest realizacją zapisów ustawy o odpadach z 2012 r.. Celem tego dokumentu jest zintegrowanie gospodarki odpadami w województwie łódzkim, w sposób zapewniający szeroko pojmowaną ochronę środowiska oraz uwzględniający obecne i przyszłe uwarunkowania ekonomiczne.

W Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami w wyniku przeprowadzonej analizy aktualnego stanu w zakresie gospodarki odpadami oraz przewidywanych w najbliższych latach zmian, wyznaczono strategiczne działania wraz z harmonogramem ich realizacji, których wykonanie przyczyni się do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami.

Według danych Urzędu Marszałkowskiego na terenie województwa łódzkiego w 2009 roku zinwentaryzowano 415 491,16 Mg wyrobów zawierających azbest, a w 2010 r. – 453 437,07 Mg. Największa ilość znajduje się na terenie powiatów: tomaszowskiego, zgierskiego, wieluńskiego i łowickiego. Najmniej natomiast na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego, bo jedynie 289,87 Mg. Są to jednak niepełne informacje na temat ilości wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenie województwa łódzkiego spowodowane brakiem przeprowadzenia pełnej inwentaryzacji w poszczególnych gminach (Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012).

Według danych zamieszczonych w *Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego 2012* na terenie województwa znajdują się dwa składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest. Planowana jest również budowa kwatery na odpady azbestowe w ramach ZZO Krzyżanówek (pow. kutnowski) oraz dalsza rozbudowa składowiska w Jadwinówce (pow. radomszczański) oraz budowa składowiska odpadów azbestowych w miejscowości Piaski Bankowe (gm. Bielawy, powiat łowicki), Zapady (gm. Godzianów, powiat skierniewicki).

Planowane inwestycje powinny zapewnić możliwość składowania wszystkich wytworzonych na terenie województwa łódzkiego odpadów zawierających azbest.

Na podstawie danych z Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego na koniec 2006 roku na terenie województwa wykazano ponad 2,0 mln Mg oraz około 800 km wyrobów zawierających azbest, w tym:

- ponad 30 mln m² (30 046 266,70 m²), 23,85 Mg oraz 2518 szt., czyli około 1,9 mln Mg płyt azbestowo – cementowych falistych,
- ponad 1,8 mln m² (1 828 779,40 m²) oraz 2801,8 Mg, czyli około 150 tys. Mg płyt azbestowo – cementowych płaskich,
- 808,32 km oraz 2 801,9 Mg rur i złączy azbestowych,
- 42,60 Mg - wyrobów pozostałych (papier, tektura, taśmy, sznury).

Demontażem wyrobów zawierających azbest mogą zajmować się tylko uprawnione do tego typu prac firmy budowlane posiadające stosowne decyzje administracyjne. Usunięte wyroby azbestowe stanowią odpad, który powinien być zdeponowany na składowisku odpadów niebezpiecznych.

Aktualnie na terenie województwa łódzkiego funkcjonują 2 składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest, są to:

- składowisko odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce, gmina Radomsko, powiat radomszczański;
- kwatera odpadów niebezpiecznych na składowisku odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne „Bagno - Lubień” w gminie Kleszczów, powiat bełchatowski (składowisko zakładowe).

Powstające w województwie łódzkim odpady azbestowe unieszkodliwiane są przede wszystkim na składowisku odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce, zlokalizowanym na terenie gminy Radomsko, a którego zarządzającym jest Transport – Metalurgia Sp. z o.o. ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko. W 2008 roku unieszkodliwiono w ten sposób 4 347,6 Mg odpadów zawierających azbest, a w 2009 roku - 634,71 Mg. W 2010 roku zeskładowanych zostało 7 605,09 Mg odpadów tego rodzaju. Na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne LUBIEŃ, które znajduje się w gminie Kleszczów wydzielona jest kwatera przystosowana do składowania odpadów niebezpiecznych, w której Elektrownia Bełchatów, należąca do Polskiej Grupy Energetycznej S.A. unieszkodliwia wytworzone przez siebie odpady

zawierające azbest. Ponadto w pierwszej połowie 2012 roku firma Eko – Radomsko Sp. z o.o., ul. Narutowicza 5B, 95-700 Radomsko rozpoczęła eksploatację składowiska odpadów niebezpiecznych. Unieszkodliwiane na nim są m. in. wyroby zawierające azbest.

(wg Planu Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012).

Przeprowadzona analiza w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest wskazuje na następujące problemy:

- brak zachęt ekonomicznych dla właścicieli wyrobów zawierających azbest do ich demontażu oraz zbyt duże koszty jego demontażu;
- zbyt małą ilość składowisk przyjmujących wyroby azbestowe;
- niska świadomość mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, co powoduje niewielkie niski procent usuwanych wyrobów zawierających azbest;
- brak pełnej inwentaryzacji wyrobów azbestowych oraz ilości usuwanych wyrobów azbestowych;
- brak instalacji do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Według danych zawartych w Planie, do roku 2015 należy unieszkodliwić na składowiskach odpadów niebezpiecznych około 100 tys. Mg wyrobów zawierających azbest. Przyjmuje się, że w najbliższych latach będą unieszkodliwione następujące ilości:

lata 2007 - 2008 - 30 tys. Mg;

lata 2009 - 2011 - 30 tys. Mg;

lata 2012 - 2015 - 40 tys. Mg.

W związku z tym należy zapewnić możliwości finansowe i techniczne związane z unieszkodliwieniem takiej ilości tego odpadu. Na koniec 2006 roku działało jedno składowisko oraz jedna kwatera odpadów niebezpiecznych przyjmujące azbest. Pojemność niewypełniona składowiska odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce wynosiła 22 746 Mg, zaś kwatery odpadów niebezpiecznych na składowisku Bagno – Lubień wynosiła 65 700 m³. Na koniec 2010 roku niewypełniona pojemność składowiska odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce wyniosła 1979 m³ (Na podstawie informacji Ministerstwa Gospodarki o realizacji w latach 2009-2010 „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032).

Plan jasno koreluje z celem określonym w POKzA tj. sukcesywne usuwanie azbestu ze środowiska do roku 2032. Określa również działania mające służyć temu celowi a mianowicie:

- przygotowanie wojewódzkiego, powiatowych i gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- przeprowadzenie szerokiej kampanii informacyjnej o odpadach zawierających azbest i sposobach postępowania z nimi w celu ograniczenia ich szkodliwego oddziaływania na środowisko.

Wszystkie wymienione zapisy zostały uwzględnione i mają swe odzwierciedlenie w „Programie usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”.

„Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” jest powiązany w zasadniczych punktach z w/w dokumentami strategicznymi krajowymi i wojewódzkimi odnoszącymi się do systemów gospodarki odpadami, ponieważ jego głównym celem jest bezpieczne usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy Szczerców do końca 2032 roku. Mają one spójne cele i kierunki działań odnoszące się do gospodarki odpadami azbestowymi.

„Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” nie uwzględnia możliwości unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest poprzez ich przetwarzanie w przenośnych urządzeniach. Należy nadmienić, iż metoda ta została dopuszczona do stosowania poprzez zapisy w POKzA. Jeżeli pojawi się taka możliwość na terenie gminy i przemawiać będą za tym aspekty finansowe należy rozważyć możliwość powszechnego stosowania tej metody.

Nadrzędnym celem niniejszych dokumentów jest ochrona zdrowia ludzkiego oraz stanu środowiska, co podtrzymane i podkreślane jest w „Programie usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”

W opracowanym programie przedstawiono również możliwości pozyskiwania funduszy na cele związane z usuwaniem azbestu. Zaproponowano sposoby finansowania usuwania azbestu. Zapewne wprowadzenie jednej z wielu możliwych form dofinansowania działań

związanych z usuwaniem azbestu przyczyni się do wzrostu tempa jego usuwania z terenu gminy. Podniesie również świadomość właścicieli nieruchomości i poczucie, że nie są sami w walce z zagrożeniem dla środowiska jakie stanowią wyroby zawierające azbest.

6. Stan gospodarki odpadami na terenie Gminy Szczerców.

(na podstawie Planu Gospodarki Odpadami Gminy Szczerców na lata 2009 - 2012, uwzględniającego perspektywy na lata 2013 – 2016 i Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Szczerców na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2013 – 2016).

Zbiórka odpadów, w tym selektywna zbiórka odpadów komunalnych na terenie gminy Szczerców nie odbiega zasadniczo pod względem technicznym (stosowanych pojemników, samochodów) od standardów unijnych.

Podstawą funkcjonowania systemu odbierania odpadów komunalnych na terenie gminy Szczerców są indywidualne umowy na odbieranie niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zawierane pomiędzy właścicielami nieruchomości, a przedsiębiorcami posiadającymi zezwolenia na odbieranie odpadów komunalnych. Oszacowano, że zorganizowanym systemem odbierania odpadów 2008 w roku objętych było około 70% nieruchomości w gminie. Sytuacja ta ulegnie zmianie od II półrocza 2013 r., na kiedy wyznaczono ostateczny termin przejęcia obowiązku odbioru odpadów komunalnych na jednostki samorządowe - gminy.

Na tle innych gmin, gmina Szczerców ma dobrze zorganizowany i sprawnie funkcjonujący system selektywnej zbiórki komunalnych odpadów opakowaniowych. Prowadzony jest głównie przy pomocy ogólnodostępnych punktów selektywnej zbiórki, w których zbierane są odpady opakowaniowe o charakterze surowców wtórnych, tj.: szkło białe i kolorowe, papier i tektura oraz tworzywa sztuczne. Zebrane komunalne odpady opakowaniowe odbiera firma „EKO – REGION” Sp. z o.o., a następnie, odpowiednio zapakowane przekazuje do zakładów przetwarzania celem odzysku.

Wszystkie gospodarstwa oraz posesje znajdujące się na terenie gminy objęte są systemem zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych. Jednak nadal około 30% nieruchomości nie ma zawartych umów. Z rozpoznania przeprowadzonego przez pracowników gminy wynika, iż są to głównie gospodarstwa o niskim statusie majątkowym, lub należące do osób samotnych, wytwarzające niewielkie ilości odpadów. Znaczna część odpadów ulegających biodegradacji zagospodarowywana jest przez mieszkańców w gospodarstwach domowych.

Szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku w gminie reguluje Uchwała Rady Gminy Szczerców.

Podstawową metodą unieszkodliwiania odpadów komunalnych tj. największej grupy odpadów powstających na terenie gminy Szczerców, jest w chwili obecnej przetwarzanie w procesie produkcji paliwa alternatywnego.

Odbiorem odpadów komunalnych z posesji na terenie gminy Szczerców zajmują się obecnie:

- 1) „EKO – REGION” Sp. z o.o. z siedzibą w Bełchatowie,
- 2) Wywóz Nieczystości oraz Przewóz Ładunków Wiesław Strach z siedzibą w Częstochowie.

Firmy te posiadają aktualnie zezwolenie Wójta Gminy Szczerców w wymaganym zakresie (stan na 01.06.2009 r.). Odpady komunalne zbierane z terenu gminy przez „EKO – REGION” Sp. z o.o. kierowane są do przetwarzania (produkcja paliwa alternatywnego - na terenie bazy przemysłowej firmy) oraz do odzysku na składowiska odpadów:

- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Woli Kruszyńskiej, gmina Bełchatów, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Komunalne SANIKOM Sp. z o.o. z siedzibą w Bełchatowie,
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Dylowie „A”, powiat pączęński, będące własnością „EKO – REGION” Sp. z o.o. z siedzibą w Bełchatowie.

Na terenie składowisk funkcjonują sortownie odpadów zmieszanych, w której wydzielane są odpady o charakterze surowców wtórnych z przeznaczeniem do recyklingu.

Odpady komunalne zbierane przez Wywóz Nieczystości oraz Przewóz Ładunków Wiesław Strach z siedzibą w Częstochowie, kierowane są do unieszkodliwiania na składowiska odpadów:

- 1) Amest Kamieńsk Sp. z o.o. w Kąsiu,
- 2) Częstochowskiego Przedsiębiorstwa Komunalnego Sp. z o.o. w Sobuczynie..

W wielu gospodarstwach domowych, głównie ze względów ekonomicznych mieszkańcy gminy segregują odpady:

- z przeznaczeniem na kompost – odpady kuchenne, z uprawy polowej, przydomowych działek,
- do spalania w warunkach domowych – odpady z tworzyw sztucznych, tkaniny, papier itp.

Usuwanie pokryć dachowych zawierających azbest w całym powiecie bełchatowskim w latach 2004-2008 koordynowane było przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Bełchatowie. Koszty powyższych działań pokrywane były w części z funduszu Gminy, a w części ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W chwili obecnej gminy korzystają ze wsparcia Starostwa Powiatowego w Bełchatowie. Mogą one liczyć na dofinansowanie prac związanych z transportem i unieszkodliwianiem azbestu w wysokości do 80% poniesionych kosztów. Gmina Szczerców korzysta z tego wsparcia, a usunięte pokrycia dachowe zawierające azbest transportowane są przez „EKO – REGION” sp. z o.o. na składowisko odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce należące do Metalurgii sp. z o.o. celem ich unieszkodliwienia przez składowanie. W latach 2010-2011 z terenu gminy usunięto odpowiednio 56,82 Mg i 35,86 Mg płyt eternitowych. Do chwili obecnej w roku 2012 usunięte zostało 11,55 Mg azbestu. Są to ilości nie dość wysokie, aby możliwe było wywiązanie się do roku 2032 z obowiązku całkowitego usunięcia wyrobów azbestowych.

W opracowanym Programie przedstawiono system gospodarki odpadami zawierającymi azbest zgodny z obowiązującymi wymogami. Wszystkie odpady zawierające azbest, zostaną usunięte poprzez wyspecjalizowane firmy, a następnie w sposób bezpieczny dla środowiska oraz zdrowia mieszkańców zabezpieczone (zgodnie z wytycznymi), a następnie przetransportowane oraz poddane unieszkodliwianiu w specjalnie do tego celu przygotowanych kwaterach.

W przypadku braku realizacji założeń Programu stan techniczny pokryć dachowych zawierających azbest ulegnie znacznemu pogorszeniu, włókna azbestowe zaczną być uwalniane do powietrza, wzrośnie zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Ze względu na wysokie koszty demontażu i unieszkodliwiania azbestu może nasilić się zjawisko samodzielnego, niezgodnego z zasadami bezpieczeństwa demontażu pokryć dachowych oraz powstawania „dzikich wysypisk” z tymi odpadami.

W celu zapewnienia założeń Programu i umożliwienia oceny jego skuteczności opracowano system monitoringu realizacji celów w nim zawartych. Szczególnie istotne jest wprowadzenie zamkniętego systemu demontażu, odbioru i unieszkodliwiania azbestu wraz z rzetelną ewidencją uniemożliwiającego nielegalne działania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych oraz ich składowaniem w miejscach do tego nieprzeznaczonych, co stanowiłoby zagrożenie zarówno dla środowiska, jak i dla zdrowia ludzi.

7. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji Programu z uwzględnieniem skutków braku jego realizacji.

7.1. Różnorodność biologiczna, tereny chronione.

7.1.1 Istniejący stan środowiska.

(na podstawie Planu Gospodarki Odpadami Gminy Szczerców na lata 2009 - 2012, uwzględniającego perspektywy na lata 2013 ÷ 2016 i Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Szczerców na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2013 – 2016).

➤ Położenie administracyjne i geograficzne.

Rys. 1 Położenie gminy Szczerców na tle powiatu bełchatowskiego.

Gmina Szczerców jest gminą wiejską. Leży w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego, na terenie powiatu bełchatowskiego. Gmina sąsiaduje: od zachodu z gminą Rusiec

i Widawa, od południa z gminą Sulmierzyce i Rząśnia, od południowego-wschodu z gminą Kleszczów, od wschodu z gminą Kluki, od północy z gminą Żelów.

Gmina Szczerców do 1999 r. należała do województwa piotrkowskiego. Powierzchnia gminy wynosi 12 895 ha, czyli około 128,95 km². Obejmuje 43 wsie skupione w 22 sołectwach.

Siedzibą gminy jest Szczerców, wieś leżąca na skrzyżowaniu średniowiecznych szlaków handlowych, nad rzeką Widawką. Obecnie na terenie Szczercowa znajduje się większość obiektów użyteczności publicznej, placówki: oświatowo-kulturowe, sportowe, opieki zdrowotnej, handlowe. Drugą co do wielkości miejscowością w gminie są Chabielice leżące na południe od Szczercowa.

Gmina Szczerców leży w obrębie Kotliny Szczercowskiej, należącej do południowowschodniej części Niziny Południowowielkopolskiej. Kotlina Szczercowska od zachodu graniczy z Wysoczyzną Żłoczewską, od północy z Wysoczyzną Łaską, natomiast od południa i wschodu z Wysoczyzną Bełchatowską. Kotlina Szczercowska ma charakter równiny obniżającej się ku północy.

W ostatnim czasie charakter gminy z typowo rolniczego ulega przekształceniom na skutek rozpoczęcia eksploatacji złoża węgla brunatnego Bełchatów – Pole Szczerców, co w znacznym stopniu przyczynia się do rozwoju przemysłu w gminie. Przewiduje się, że eksploatacja węgla z Odkrywki Szczerców przez PGE Kopalnię Węgla Brunatnego Bełchatów SA będzie prowadzona do 2038 r. Rozwój tej gałęzi przemysłu daje nadzieje rozwoju dla gminy, a także warunkuje powstanie innych zakładów.

Położenie komunikacyjne gminy Szczerców jest korzystne. Przez jej obszar przebiega droga krajowa szybkiego ruchu nr 8 Warszawa – Wrocław oraz drogi wojewódzkie: nr 483 relacji Łódź - Częstochowa i nr 480 relacji Sieradz - Szczerców.

➤ **Ludność.**

Wśród 8 gmin powiatu bełchatowskiego zajmuje 4 lokatę pod względem liczby ludności (7,8 tys.) i 3 lokatę pod względem powierzchni (129 km²). W porównaniu z 2000 r. w wyniku przewagi przyrostu migracyjnego (saldo plus 426 osób) nad ubytkiem naturalnym (106 osób) liczba ludności gminy zwiększyła się o 5,1%. W porównaniu z 2002 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się z 24,9% do 21,5%, spadł również odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym z 16,6% do 15,8%.

Mieszkalnictwo na obszarze gminy charakteryzuje się monokulturą budownictwa mieszkaniowego – jednorodzinne z przewagą założeń budownictwa zagrodowego. Do największych jednostek osiedleńczych należą Szczerców i Chabielice.

Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności wynosi 335. Stopień rozwoju infrastruktury komunalnej w gminie jest zróżnicowany, relacja długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej wynosi 28,8%. Z wodociągu korzysta 83,7% ogółu ludności, z kanalizacji 43 %.

Tabela 1. Struktura demograficzna mieszkańców gminy Szczerców wg danych GUS z 30 czerwca 2009 r.

Opis	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
jednostka	osób	%	osób	%	osób	%
populacja	7759	100	3978	51,3	3781	48,7
gęstość zaludnienia (mieszk./km ²)	60		30,8		29,2	

Podstawowe dane dotyczące ludności przedstawia poniższa tabela (Statystyczne Vademecum Samorządowca 2011).

Tabela 2. Wybrane dane statystyczne dla Gminy Szczerców.

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2008	2009	2010
Powierzchnia w ha	12895	12895	12895
Ludność	7774	7824	7932
Ludność na 1 km ²	60	61	62
Kobiety na 100 mężczyzn	105	104	104
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	58	59
Liczba szkół podstawowych i gimnazjów	5	5	5
Liczba ludności na zakład opieki zdrowotnej	7774	3912	3966
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	-	-	-
Mieszkania oddane do użytkowania	37	23	37
Pracujący ^{ab} na 1000 ludności	231	249	285
Bezrobotni zarejestrowani	290	349	422
Ludność korzystająca z instalacji w % ogółu ludności:			
wodociąg	84	84	84
kanalizacja	40	42	43
gaz	-	-	-

W gminie mają siedzibę 474 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON. Spośród nich 83,3% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a 94,1% to mikroprzedsiębiorstwa (o liczbie pracujących do 9). Firmy najczęściej prowadzą działalność związaną z handlem i naprawami (34,7%), budownictwem (14,5%) oraz przetwórstwem przemysłowym (13,2%).

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 7,1%. Wśród bezrobotnych kobiety stanowią 63,0%. Oszacowano, że w 2006 r. do pracy w gminie dojeżdżało z innych gmin 176 osób, a wyjeżdżało 904.

Dochody budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. wynosiły 3241 zł i były wyższe o 818 od średniej wojewódzkiej i niższe o 598 zł od średniej powiatowej. (Dane GUS)

➤ **Rzeźba terenu i budowa geologiczna.**

Gmina Szczerców położona jest w zasięgu mezoregionu Kotliny Szczercowskiej, będącej częścią makroregionu Niziny Południowowielkopolskiej. Niewielki jej fragment, usytuowany w południowo – wschodniej części, należy do mezoregionu Wysoczyzna Bełchatowska, wchodzącej w skład makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie. Wyżej wymienione mezaregiony i makroregiony należą do podprowincji Niziny Środkowopolskiej. Kotlina Szczercowska ma charakter równinny, obniżający się ku północy i rozciągający się w układzie południkowym na długości 17 km. Główną oś układu hydrograficznego gminy stanowi dolina rzeki Widawki, przecinająca teren gminy z SE na NW. Pod względem ukształtowania terenu wyróżnia się takie formy jak: pradoliny i doliny rzeczne, obszary wydmore, równiny zastoiskowe i moreny denne. W dolinach rzecznych występuje taras nadzalewowy i taras zalewowy. Charakterystyczne są wydmy i pola piaskowe oraz równiny torfowe. Wysokość względna wydm, porośniętych głównie borami sosnowymi, wynosi od 10 do 25 m. Najniższym punktem Kotliny Szczercowskiej w gminie Szczerców jest nurt rzeki Widawki w miejscowości Dzbanki w pobliżu Szczercowa.

W obszarach dolinnych występuje wiele terenów podmokłych. Wskutek działalności kopalni węgla brunatnego Kotlina Szczercowska we wschodniej części uległa znacznym przekształceniom antropogenicznym. Została zmieniona powierzchnia terenu, a przede wszystkim zaburzony system wód podziemnych i powierzchniowych: zmieniono bieg rzeki Widawki, uregulowano i przełożono koryto rzeki Krasowej (Krasówki). Na skutek odwadniania odkrywki Bełchatów oraz Szczerców powstał wielki lej depresyjny, który spowodował znaczne zaburzenia poziomów wodonośnych, zwłaszcza czwartorzędowych. Obecnie na terenie gminy Szczerców prowadzone są intensywne prace związane z rozpoczęciem wydobywania węgla z terenu "Pola Szczerców", które powodują znaczne przekształcenia powierzchni terenu.

Kotlina Szczercowska wyścielona łałami wstęgowymi i piaskami. W podłożu występują bogate pokłady węgla brunatnego (Bełchatowskie Zagłębienie Węgla Brunatnego).

➤ **Gleby, surowce mineralne.**

Na terenie gminy udokumentowano następujące złoża kopalin:

- Złoże węgla brunatnego „Bełchatów” – Pole Szczerców – eksploatowane,
- Złoże piasków kwarcowych „Lubiec” - rozpoznane ,
- Złoże piasków kwarcowych „Szczerców” - zaniechane ,
- Złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej „Szczercowska Wieś” - zaniechane,
- Złoże kruszywa naturalnego „Grabek” i „Grabek I” - eksploatowane.

➤ **Klimat.**

Warunki klimatyczne są kształtowane pod wpływem rzeźby terenu, warunków gruntowo-wodnych, szaty roślinnej, zabudowy, przemysłu itp. Klimat ma w zasadzie cechy klimatu umiarkowanego z pewnymi okresowymi odchyleniami w kierunku klimatu kontynentalnego. Według E. Romera omawiany obszar jest położony w strefie przejściowej między klimatem Krainy Wielkich Dolin, a Krainą Wyżyn Środkowopolskich. Gmina Szczerców leży w obrębie łódzkiej dzielnicy klimatycznej, którą charakteryzują dużą zmienność pogody oraz zróżnicowane warunki meteorologiczne w poszczególnych latach. Występują tu łagodne zimy z okresami krótkotrwałych mrozów przeplatanych odwilżami. Dominuje wpływ wilgotnych mas powietrza polarno - morskiego oraz polarno - kontynentalnego. Przeważają wiatry zachodnie i południowo - zachodnie.

Według rejonizacji rolniczo-klimatycznej Gumińskiego, teren powiatu bełchatowskiego należy do X dzielnicy klimatycznej, gdzie suma opadów rocznych kształtuje się w granicach 550 – 600 mm, średnia roczna temperatura powietrza 7,7 °C, średnia temperatura dla stycznia – 1,7 °C, średnia temperatura dla lipca + 17,4 °C, średnia roczna suma opadów atmosferycznych 576 mm, ilość dni mroźnych, 30-50 dni.

➤ **Hydrografia i hydrogeologia.**

Woda jest ważnym czynnikiem warunkującym wzrost i rozwój roślin. O stosunkach wodnych na określonym terenie decyduje całokształt różnorodnych czynników, wśród których główną rolę odgrywa sieć cieków wodnych, ilość opadów atmosferycznych, budowa geologiczna i ukształtowanie terenu. Na omawianym terenie ważne, a w niektórych wypadkach - decydujące

dla stosunków wodnych, są wyrobiska (obniżenie poziomu wód gruntowych) i zwałowiska (spływ powierzchniowy) KWB Bełchatów. Na terenie gminy znajduje się wiele zbiorników wodnych. Do głównych rzek w gminie należy Widawka oraz jej dopływy: Pilsia ze Stawką i Krasówka z Krzesówką. Wody Widawki posiadają II klasę czystości wód. Ta sama klasa czystości obowiązuje jej dopływy. Do wód powierzchniowych należą stawy rybne we wsi Lubiec i dwa zbiorniki położone na terenach lasów w północnej części gminy. W przyszłości planowana jest realizacja zbiornika wodnego „Zbyszek” w północnej części gminy, która będzie miała wpływ na rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej w rejonie wsi Lubiec.

Widawka płynie przez tereny odkrywkowej Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów. Woda w rzece częściowo pochodzi z pomp głębinowych odwadniających odkrywkę Bełchatów i Szczerców. Wody rzeki Widawki mieszczą się w II klasie czystości (2004 r.). Odcinek od mostu w miejscowości Żar (gmina Kluki), do mostu w miejscowości Lubośna (gmina Szczerców) zaliczany jest do wód krainy ryb łososiowatych i lipienia.

Zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu użytkowym występują w utworach czwartorzędowych, kredowych i jurajskich. Ze względu na niewielką głębokość występowania zwierciadła charakteryzują się niską jakością. Na południowym zachodzie od pasma Przedborsko – Małogoskiego występują wody podziemne w utworach kredowych należące do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP), który objęty jest wysoką ochroną (OWO).

➤ **Szata roślinna.**

Większość gatunków roślinnych występujących na terenie gminy należy do tzw. elementu geograficznego holarktycznego i jego podelementów:

- wokółbiegunowego (borówka brusznica, widłak jałowcowaty),
- eurosyberyjskiego (sosna zwyczajna),
- środkowoeuropejskiego (dąb bezszypułkowy),
- subatlantycko – europejskiego (trawa szczotlicha siwa, żarnowiec miotlasty).

Na powierzchni gminy istnieje również roślinność synantropijna istniejąca dzięki ingerencji człowieka: zbiorowiska segetalne – rośliny uprawne i towarzyszące im chwasty polne oraz zbiorowiska ruderalne – rośliny towarzyszące drogom, osiedlom, nasypom kolejowym i przemysłowym, gruzowiskom.

Gmina Szczerców znajduje się w kotlinie otoczonej lasami. W drzewostanie zdecydowanie przeważa sosna, ale występują też świerki, jodły i modrzewie. W północnej części gminy Szczerców dominują siedliska boru bagiennego i wilgotnego. Lasy położone we wschodniej części gminy posiadają status lasów ochronnych. Tam też występują rozległe tereny torfowe z różnorodną roślinnością - wrzosa, mchy, borówka, brzosznica oraz bagno, a z drzew - skarłale sosny i brzozy. Przy drodze Szczerców-Lubiec znajduje się aleja brzozowa uznana za pomnik przyrody. Wśród białych brzoź spotkać można bardzo rzadkie okazy brzoź o ciemnej barwie kory. Przy drodze Lubiec-Łask, na piaszczystym wale, rosną unikalne sosny o obnażonych szczudłowatych korzeniach. Podczas wędrówek w północnej części gminy, wśród lasów, napotkać można dwa zbiorniki wód powierzchniowych, będące wspólnym siedliskiem dla ptactwa wodnego. W miejscu tym, zwanym Święte Ługi, żyją m.in. dzikie kaczki, rybitwy, czaple siwe. Jako teren szczególnej ochrony, należący do obszarów Natura 2000.

Na terenie Gminy Szczerców lasy stanowią 29% powierzchni gminy (37,4 km²). Charakterystycznym elementem szaty roślinnej są zbiorowiska nieleśne: wodne, bagienne, łąkowe i torfowe.

Świat fauny reprezentują gatunki zwierząt rozpowszechnione na kontynencie europejskim. Są to ssaki: zając szarak, kuna leśna, sarna, dzik oraz ptaki: sówka, dzwonec, świergotek łąkowy i drzewny, słowik rdzawy, kaskawa, kulczyk oraz dzięcioł polny.

➤ **Formy ochrony przyrody.**

Obszary prawnie chronione są to wyróżniające się krajobrazowo tereny obejmujące różne typy ekosystemów. Wyznacza się je w planach zagospodarowania przestrzennego w celu wykluczenia działalności zakłócającej równowagę ekologiczną. Są to parki krajobrazowe, rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu.

Na obszarze gminy brak jest jednorodnego systemu ochrony przyrody oraz dyspozycyjnego ośrodka przyrodniczego monitoringu. Zasady ochrony regulowane są przepisami szczególnymi i odrębnymi.

Na terenie gminy Szczerców zlokalizowany jest *Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki*. Jest to teren objęty ochroną na mocy rozporządzenia nr 59/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 4 grudnia 2007 roku. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki o powierzchni

41.390 ha powierzchni został ustanowiony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Na jego terenie obowiązują ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększenia różnorodności biologicznej.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

- a) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
- b) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych;
- c) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia różnorodności biologicznej.;
- d) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;
- e) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nieprzeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów, na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych;
- f) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu;
- g) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej różnorodności biologicznej.;
- h) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych;
- i) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- j) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

- a) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych;
- b) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno – błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródłkowych cieków;

- c) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płątów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych;
- d) utrzymywanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych;
- e) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia);
- f) utrzymywanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania różnorodności biologicznej;
- g) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych;
- h) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- i) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

- a) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną;
- b) utrzymywanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów, szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia różnorodności biologicznej oraz ograniczenie wpływu substancji biogennych;
- c) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek;
- d) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródłkowych o dużych zdolnościach retencyjnych;
- e) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków;
- f) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

W Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki na terenie gminy znajduje się uroczysko „Święte Ługi”. Obszar Święte Ługi należy do obszarów spełniających kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym (OZW). *Znajduje się on na liście obszarów Natura 2000* i według

wytycznych Ministerstwa Środowiska należy go uwzględniać w procedurach ocen oddziaływania na środowisko.

Jest to kompleks bagien i torfowisk o powierzchni 151,23 ha położony w dolinie rzeki Pilsy. Powierzchnia lustra wody zajmuje ok. 35% obszaru. Otoczony jest głównie borami oraz w bezpośrednim sąsiedztwie lasami bagiennymi. Święte Ługi to jedna z najcenniejszych pozostałości niegdyś bardzo rozległych powierzchni torfowisk Kotliny Szczercowskiej. Po uruchomieniu odkrywki Bełchatów Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów, na skutek silnego drenażu kopalni, obszary torfowisk w bardzo szybkim tempie zaniknęły. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych należy do najważniejszych zadań w ochronie polskiej przyrody, dlatego też Święte Ługi objęto ochroną w postaci tzw. użytku ekologicznego. Dość rozległa powierzchnia otwartego lustra wody oraz bogata roślinność przybrzeżna jest cenną ostoją zwierząt - zwłaszcza płazów i ptactwa wodno-błotnego. Występuje tu silna populacja m.in. kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej. Porośnięty borami sosnowymi i lasami bagiennymi. Znaczną powierzchnię uroczyska zajmują się dwa śródlądowe zbiorniki wodne. Brzegi wód pokryte są grubymi kożuchami torfowców. Na terenie uroczyska występują rośliny rzadkie i chronione np. rosiczka długolistna, paproć długosz królewski, widłak torfowy, grzebień północny, przygielka biała oraz ponikło sutkowe, turzycza pchła, turzycza zastrzona oraz wiele cennych gatunków zwierząt- głównie ptactwo wodne, płazy i gady.

Melioracje, naturalne obniżanie poziomu wód gruntowych, obniżenie wód gruntowych spowodowane powiększaniem się leja depresyjnego odkrywki Szczerców, Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów, eksploatacja torfu, nadmierna penetracja, hodowla ryb stanowią największe zagrożenie dla istniejącego obszaru.

➤ **Pomniki przyrody.**

Na terenie gminy znajduje się aleja brzóz oraz dwa dęby, które posiadają status prawnych pomników przyrody. Aleja brzóz zlokalizowana jest w miejscowości Zagadki przy drodze Szczerców – Lubiec. W jej skład wchodzi 488 brzóz brodawkowatych *Betula pendula* oraz 3 brzozy czarne *Betula obscura*. Ustanowiona została Rozporządzeniem Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 roku, Nr 4/96.

Dęby zlokalizowane są na terenie Leśnictwa Podlesie przy drodze Lubiec – Parzno. Są to dęby szypułkowe *Quercus robur* obwodzie pni 507 cm i 480 cm i wysokości 16 m. Pomniki te również zostały ustanowione na mocy Rozporządzenia Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 roku, Nr 4/96.

➤ **Użytki ekologiczne.**

Na terenie gminy Szczerców ustanowiono 35 użytków ekologicznych. Ich łączna powierzchnia wynosi 153,88 ha. Są to torfowiska, torfowiska z oczkiem wodnym, bagna śródleśne oraz zbiorniki wodne wchodzące w skład Nadleśnictwa Bełchatów, ustanowione Rozporządzeniem Wojewody Łódzkiego z dnia 17 grudnia 2001 roku, Nr 57/2001. Ustanowione użytki przedstawiono poniżej w tabeli nr 3.

Tabela 3. Wykaz użytków ekologicznych gminy Szczerców

(na podstawie Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szczerców).

Lp.	Miejscowość	Leśnictwo	Powierzchnia [ha]	Przedmiot ochrony
1.	Załuże	Kluki	0,76	bagno śródleśne
2.	Załuże	Kluki	0,25	bagno śródleśne
3.	Firlej	Parzno	0,33	torfowisko
4.	Firlej	Parzno	0,33	torfowisko
5.	Firlej	Parzno	0,20	torfowisko
6.	Zbyszek	Parzno	0,15	bagno śródleśne
7.	Lubiec	Podlesie	0,03	bagno śródleśne
8.	Lubiec	Podlesie	0,22	bagno śródleśne
9.	Lubiec	Podlesie	0,09	bagno śródleśne
10.	Lubiec	Podlesie	0,08	bagno śródleśne
11.	Lubiec	Podlesie	0,23	bagno śródleśne
12.	Lubiec	Podlesie	0,22	bagno śródleśne
13.	Marcelów	Restarzew	0,37	torfowisko
14.	Marcelów	Restarzew	0,26	torfowisko z oczkiem wodnym
15.	Marcelów	Restarzew	0,29	torfowisko z oczkiem wodnym
16.	Marcelów	Restarzew	0,52	torfowisko z oczkiem wodnym
17.	Dubie	Restarzew	1,85	zbiornik wodny
18.	Dubie	Restarzew	0,88	bagno śródleśne
19.	Dubie	Restarzew	0,13	bagno śródleśne
20.	Dubie	Restarzew	0,27	bagno śródleśne
21.	Rudzisko	Restarzew	0,72	bagno śródleśne
22.	Rudzisko	Restarzew	0,37	bagno śródleśne
23.	Rudzisko	Restarzew	0,61	bagno śródleśne
24.	Rudzisko	Restarzew	0,20	bagno śródleśne
25.	Szczerców	Restarzew	0,11	bagno śródleśne
26.	Lubiec	Wola Pszczólecka	5,28	bagno śródleśne i zbiornik wodny
27.	Lubiec	Wola Pszczólecka	5,22	bagno śródleśne
28.	Lubiec	Wola Pszczólecka	4,17	bagno śródleśne „Święte Ługi”
29.	Lubiec	Wola Pszczólecka	10,34	bagno śródleśne „Święte Ługi”
30.	Lubiec	Wola Pszczólecka	54,78	bagno śródleśne „Święte Ługi”
31.	Lubiec	Wola Pszczólecka	8,63	bagno śródleśne „Święte Ługi”
32.	Lubiec	Wola Pszczólecka	52,14	bagno śródleśne „Święte Ługi”
33.	Lubiec	Wola Pszczólecka	0,61	bagno śródleśne „Święte Ługi”
34.	Lubiec	Wola Pszczólecka	2,28	bagno śródleśne „Święte Ługi”
35.	Lubiec	Wola Pszczólecka	0,96	bagno śródleśne „Święte Ługi”

➤ **Infrastruktura drogowa.**

Układ komunikacyjny gminy tworzy droga krajowa nr 8 relacji Warszawa – Wrocław oraz drogi wojewódzkie: nr 483 relacji Łódź – Częstochowa i nr 480 relacji Sieradz - Szczerców. Pozostałą część układu sieci drogowej na terenie gminy Szczerców tworzą drogi powiatowe i gminne. Położenie gminy przy drodze krajowej nr 8, która stanowi główną oś komunikacyjną gminy i jest jedną z dróg krajowych o największym natężeniu ruchu, daje gminie szerokie możliwości rozwoju.

Na terenie gminy funkcjonuje komunikacja autobusowa PKS Bełchatów z siecią przystanków. Na potrzeby mieszkańców reagują również prywatni przewoźnicy oferujący usługi transportowe pomiędzy najbliższymi miejscowościami.

Stan techniczny dróg w gminie jest bardzo zróżnicowany. Na terenie gminy jest około 15 km ciągów pieszych oraz 5 km ścieżek rowerowych, brak jest dostatecznej ilości utwardzonych poboczy dla ruchu rowerowego.

➤ **Zaopatrzenie w wodę.**

Specyfika eksploatacji zasobów wodnych w gminie polega głównie na eksploatacji wód powierzchniowych i podziemnych na cele komunalne. Na potrzeby komunalne woda dostarczana jest wodociągami, na potrzeby gospodarstw rolnych woda czerpana jest z licznych studni.

Rzeka Widawka wraz z dopływami – prawobrzeżny - Pilsia ze Stawką, Ścichawka i lewobrzeżny - rzeka Krasowa (Krasówka) stanowi główną oś hydrograficzną gminy.

Obie rzeki są odbiornikami wód kopalnianych pochodzących z pomp głębinowych odwadniających odkrywkę Bełchatów oraz Szczerców. Ich koryta w na znacznych odcinkach są uszczelnione, w celu uniemożliwienia infiltracji wody w głąb odwadnianych skał.

W gminie Szczerców występowanie wód podziemnych związane jest głównie z utworami jury, kredy i czwartorzędu. Piętro trzeciorzędowe ma podrzędne znaczenie - lokalne.

W utworach mezozoicznych nośnikiem wód są strefy spękań szczelinowych, a ujmowane wody szczelinowo-krasowe wykazują ciśnienie hydrostatyczne. Stanowią one główne źródło zaopatrzenia w wodę gminy. Zaopatrzenie gminy w wodę odbywa się obecnie poprzez studnie udostępniające wody czwartorzędowe i mezozoiczne działające jednocześnie w systemie odwodnienia kopalni.

➤ **Kanalizacja sanitarna i deszczowa.**

Na terenie gminy funkcjonują obecnie cztery oczyszczalnie ścieków. Ścieki ze Szczercowa i okolicznych wsi poddawane są oczyszczaniu w mechaniczno - biologicznej oczyszczalni, zlokalizowanej w Szczercowie przy ul. Piłsudskiego. Przepustowość nominalna oczyszczalni wynosi 800 m³/dobę. Spełnia ona wymagania pozwolenia wodnoprawnego nr OS.VI. 6223-8/03 z 14 lipca 2003 roku, ważnego do 31 grudnia 2013 roku.

Druga z oczyszczalni ścieków jest eksploatowana przez PGE KWB „Bełchatów” SA. zlokalizowana jest w miejscowości Chabielice. Przepustowość oczyszczalni wynosi 580 m³/dobę. Spełnia ona wymagania pozwolenia wodnoprawnego nr OS.VI. 62232-8/08 z 3 marca 2008 roku. Do oczyszczalni w Chabielicach trafia również część ścieków komunalnych z terenu gminy.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują dwie niewielkie oczyszczalnie ścieków komunalnych:

- w miejscowość Lubiec - przepustowość oczyszczalni: Q_{śr.d} = 23,5 m³/d;
- w miejscowość Magdalenów - przepustowość oczyszczalni: Q_{śr.d} = 11,5 m³/d;

oraz w trakcie realizacji jest oczyszczalnia w miejscowości Dubie o docelowej przepustowości Q_{śr.d} = 22,70 m³/d.

Tam gdzie nie ma możliwości powstania sieci kanalizacji sanitarnej przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Gmina zamierza pozyskiwać fundusze zewnętrzne, aby móc wspierać finansowo mieszkańców w tego typu działaniach. W chwili obecnej na terenie gminy zlokalizowanych jest 76 oczyszczalni tego typu.

Na terenie gminy funkcjonują również dwie oczyszczalnie ścieków przemysłowych:

- Oczyszczalnia ścieków Zakładów Mięśnych EKOMAS,
- Oczyszczalnia Spółdzielni Mleczarskiej.

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy składa się z dwóch niezależnych odcinków:

- sieć kanalizacyjna w Szczercowie i okolicznych wsiach, odprowadzająca ścieki do oczyszczalni w Szczercowie,
oraz
- sieć kanalizacyjna w Chabielicach odprowadzająca ścieki do oczyszczalni PGE KWB w Chabielicach.

Wartości wskaźników charakteryzujących system kanalizacji sanitarnej w roku 2011 przedstawiała się następująco:

- długość czynnej sieci kanalizacyjnej 45,8 km,
- połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania 943 szt.

W miejscach, gdzie system ogólnej kanalizacji jeszcze nie działa, właściciele nieruchomości zobowiązani są posiadać zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na rok 2012 zinwentaryzowane zostały 703 zbiorniki bezodpływowe oraz 76 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Jeden przedsiębiorca Odpady Ciekłe - Marek Jędraszek, ul. Praga 22, Szczerców posiada zezwolenie Wójta Gminy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych na terenie gminy.

➤ **Powietrze atmosferyczne.**

Gminy i powiaty podejmują szereg działań w celu zmniejszenia niskiej emisji realizując inwestycje w zakresie termomodernizacji budynków takich jak szkoły, urzędy, placówki służby zdrowia, polegającej na ociepleniu budynków, wymianie stolarki okiennej itp. i na wymianie kotłowni i palenisk opalanych paliwem stałym na źródła ekologiczne.

Podejmowane są również działania w celu wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Najpopularniejsze wśród nich to kolektory słoneczne oraz wykorzystanie energii z biomasy. Zgodnie z informacjami uzyskanymi z urzędów gmin, na terenie województwa łódzkiego przeprowadzono łącznie 193 inwestycji w zakresie termomodernizacji i 88 inwestycji związanych ze zmianą sposobu ogrzewania budynków użyteczności publicznej.

Podstawowym źródłem zanieczyszczeń powietrza w gminie Szczerców jest emisja liniowa (komunikacyjna) koncentrująca się szczególnie wzdłuż ważnych ciągów komunikacyjnych - przede wszystkim przy drodze krajowej nr 8 oraz tzw. niska emisja - rozproszone urządzenia grzewcze kotłowni przydomowych opalane węglem lub miałem.

➤ **Możliwości wystąpienia poważnych awarii.**

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić również awarie lub katastrofy. Ochrona środowiska przed poważną awarią, oznacza zapobieganie zdarzeniom mogącym powodować awarię oraz ograniczanie jej skutków dla ludzi i środowiska. Podmiot prowadzący zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii lub dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych jest zobowiązany do ochrony środowiska przed awariami.

Zapobieganie poważnym awariom i ograniczanie ich skutków dla ludzi i środowiska naturalnego reguluje Dyrektywa Rady nr 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie kontrolowania zagrożeń z udziałem niebezpiecznych substancji. Zapisy dyrektywy mają zapewnić wysoki stopień ochrony w całej Wspólnocie Europejskiej w sposób spójny i efektywny.

Transport drogowy jest całkowicie przypadkowy, przez co wymyka się spod kontroli i dozoru służb powołanych do egzekwowania warunków bezpieczeństwa przewozu materiałów niebezpiecznych.

Nadzwyczajne zagrożenie środowiska w obszarze gminy Szczerców stwarzają:

- transport materiałów i substancji niebezpiecznych prowadzony przede wszystkim drogą krajową nr 8 oraz pozostałymi drogami lokalnymi,
- firmy zajmujące się przerobem, magazynowaniem i dystrybucją paliw.

➤ **Pola elektromagnetyczne.**

Promieniowanie elektromagnetyczne (tzw. niejonizujące) uważa się obecnie za jedno z poważniejszych zanieczyszczeń środowiska. Intensywny rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też powiększenie się poziomu obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Dotychczasowy wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększył istotnie zagrożenia dla środowiska i ludności. Wpływ promieniowania elektromagnetycznego generowanego przez źródła zlokalizowane na terenie gminy Szczerców nie jest szkodliwy dla środowiska. Nie ma celowości realizacji przedsięwzięć

związanych z ochroną środowiska w tym człowieka przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Dopuszczalne gęstości strumienia energii pola elektromagnetycznego są przekraczane w przypadku stacji bazowych telefonii komórkowych lecz na znacznej wysokości w obszarach niebędących strefami przebywania ludności, stąd też nie zachodzi potrzeba ustanawiania obszarów ograniczonego użytkowania. . Na terenie gminy zlokalizowanych jest pięć przekładników: dwa należące do sieci Plus i Orange w pobliżu miejscowości Chabielice oraz trzy w pobliżu miejscowości Szczercowska Wieś należące do sieci Era, Plus i Orange.

Gmina jest zelektryzowana w 100,00%. Gmina zasilana jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi 15 kV, wychodzącymi z istniejących głównych punktów zasilania (GPZ). Linie 15 kV zasilają szereg stacji transformatorowych. Do odbiorców lokalnych energia trafia liniami niskiego napięcia.

Źródłami uciążliwego promieniowania na terenie gminy Szczerców są napowietrzne linie o napięciu znamionowym 400 kV i 110 kV oraz stacje elektroenergetyczne.

W 2007 roku na zlecenie Urzędu Gminy Szczerców Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi przeprowadził pomiary natężenia promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy w miejscowości Szczercowska Wieś. Badania wykonano w dniu 25 kwietnia (zgodnie z wytycznymi określonymi w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymywania tych poziomów (Dz. U. nr 192, poz.1883) w godzinach południowych od 11.10 do 13.30 przy temperaturze powietrza w granicach 21 – 24 °C oraz wilgotności względnej powietrza w granicach 23 – 44 %. Na terenie gminy pomiary przeprowadzane były w 10 punktach monitoringowych zlokalizowanych w miejscowościach: Kolonia Szczercowska, Szczercowska Wieś, Rudzisko, Grudna oraz Szczercowie na ulicy Strumykowej. Po przeprowadzeniu badań wartości charakterystycznych parametrów PEM były niższe od wartości dopuszczalnych we wszystkich punktach pomiarowych.

7.2. Potencjalne zmiany środowiska na skutek realizacji zapisów opracowanego dokumentu.

Prognoza oddziaływania na środowisko jest opracowaniem wspomagającym „Program usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” i uwzględnia tylko niektóre zagadnienia dotyczące jakości środowiska i jego ochrony na terenie gminy. Pełna analiza stanu środowiska przedstawiona jest w obowiązujących dokumentach poświęconych planom rozwoju gminy i powiatu. Głównym celem Prognozy nie jest prezentacja zagadnień środowiskowych tylko wskazanie zagrożeń, jakie mogą wystąpić w wyniku braku realizacji opracowanego „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”.

W powiecie bełchatowskim, podobnie jak na terenie całego kraju, decydujący udział w ogólnym bilansie wyrobów zawierających azbest mają płyty azbestowo-cementowe, powszechnie wykorzystywane w budownictwie mieszkaniowym w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego wieku.

Większość dachów na budynkach jednorodzinnych i gospodarczych pokrytych eternitem jest w stanie surowym, niepoddawany konserwacji, chociaż zdarzają się gospodarstwa, gdzie pokrycia dachowe są malowane i zabezpieczane przed negatywnymi wpływami środowiska atmosferycznego.

Z rozpoznania przeprowadzonego podczas inwentaryzacji wynika, że stan pokryć dachowych jest dość dobry i można zaliczyć je do III stopnia pilności usunięcia. Wyroby azbestowe w tej grupie stanowią ok. 96,6%. Około 3,2% wyrobów azbestowych zakwalifikowano do II stopnia pilności i należy je poddać ponownej kontroli. Niemal 3,62% całości to materiały w postaci płyt cementowo-azbestowych zdemontowanych i składowanych na terenie posesji w oczekiwaniu na sfinansowanie utylizacji, a niespełna 1% azbestu w tym I stopniu pilności stanowi nadal użytkowane pokrycia dachowe wymagające najszybszej interwencji. Aż 72% zinwentaryzowanego azbestu to pokrycia dachowe znajdujące się na budynkach gospodarczych, co wynika z rolniczego charakteru gminy.

Działania prewencyjne przedstawione w Programie nastawione są na ochronę środowiska poprzez eliminację z terenu gminy wyrobów zawierających azbest oraz odpowiednie składowanie odpadów zawierających azbest.

Działania te można podzielić w sposób przedstawiony w POŚ dla projektu POKzA na lata 2012-2032 na:

1. Działania pozainwestycyjne generujące pośrednie skutki środowiskowe:
  - wprowadzenie zmian legislacyjnych,
  - prowadzenie szkoleń edukacyjno-informacyjnych,
  - organizacja i aktywne korzystanie z elektronicznego systemu monitoringu, prowadzenie badań w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.
2. Działania pozainwestycyjne generujące lub mogące generować skutki środowiskowe:
  - usuwanie wyrobów zawierających azbest z miejsc użytkowania,
  - transport odpadów zawierających azbest do miejsc unieszkodliwiania,
  - unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest poprzez składowanie lub przetwarzanie (np. w urządzeniach przewoźnych w procesie nagrzewania energia mikrofalową).
3. Działania inwestycyjne generujące bezpośrednie skutki środowiskowe:
  - budowa nowych składowisk odpadów zawierających azbest względnie rozbudowa istniejących składowisk odpadów (poprzez realizację nowych kwater przeznaczonych do składowania odpadów azbestowych).

Realizacja Programu spowoduje ograniczone skutki środowiskowe, krótkotrwałe – w momencie demontażu wyrobów azbestowych, przy istotnej poprawie bezpieczeństwa zdrowotnego.

Zintegrowanym programem usuwania azbestu objęci zostaną wszyscy właściciele nieruchomości. Zorganizowany, zbiorczy transport odpadów ograniczy nielegalne pozbywanie się odpadów azbestowych. Wpłynie pozytywnie na zmniejszenie emisji spalin do powietrza w wyniku transportu odpadów po zgromadzeniu jednostki transportowej w stosunku do ilości uwalnianej podczas transportu indywidualnego. Szczelny system unieszkodliwiania azbestu ograniczy proceder powstawania „dzikich wysypisk”. Fakt ten będzie pozytywnie oddziaływał na jakość gleb, wód powierzchniowych, a także sprawi, że zakopywanie odpadów azbestowych w glebie na terenie posesji i poza nimi stanie się nie warte ryzyka w obliczu dobrze zorganizowanego systemu odbioru. Poprawi się czystość otaczającego krajobrazu oraz warunki funkcjonowania form przyrody.

Demontaż azbestu niesie ze sobą zagrożenie dla zdrowia poprzez uwalnianie włókien respirabilnych do atmosfery. Przeprowadzanie prac związanych z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem odpadów azbestowych zgodnie z założeniami Programu odbywać się będzie przy obsłudze wyspecjalizowanych firm, posiadających odpowiednie zezwolenie, a zastosowanie odpowiednich technik demontażu ograniczy pylenie azbestu do powietrza.

7.3. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.

Pokrycia dachowe budynków zlokalizowanych na terenie gminy Szczerców to głównie eternit falisty. Ponadto mieszkańcy posiadają na swych posesjach zdeponowane wyroby azbestowe, które głównie ze względów finansowych nie są przekazane do unieszkodliwienia. Do tej pory gmina oferowała mieszkańcom w porozumieniu ze Starostwem Powiatowym w Bełchatowie wsparcie finansowe obejmujące transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych z terenu posesji. Koszt usługi w 20 % pokrywała gmina z własnych środków natomiast 80% pochodziło z środków Starostwa Powiatowego, właściciel nieruchomości nie ponosił więc żadnych kosztów. Środki te jednak były ograniczone i nie pokrywały kosztów demontażu.

Na podstawie inwentaryzacji z 2012 roku łączna powierzchnia pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 208266,50 m² tzn. 3122,95 Mg. Podczas obliczeń założono, na podstawie dotychczasowych obserwacji i informacji z firm specjalistycznych, średnią masę 1 m² płyt azbestowo-cementowych na poziomie 0,015 Mg. Większość dachów na budynkach jednorodzinnych i gospodarczych pokrytych „eternitem” jest w stanie surowym, niepoddawanym konserwacji. Z rozpoznania przeprowadzonego podczas inwentaryzacji wynika jednak, że stan pokryć dachowych jest dość dobry i można zaliczyć je do III stopnia pilności usunięcia. Ponadto niemal 3,6% to materiały w postaci płyt cementowo-azbestowych zdemontowanych i składowanych na terenie posesji w oczekiwaniu na sfinansowanie utylizacji. Aż 96,6% zinwentaryzowanego azbestu to pokrycia dachowe znajdujące się na budynkach gospodarczych. Z danych zamieszczonych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Polski” wynika, iż w województwie łódzkim ilość wyrobów azbestowych w postaci płyt azbestowo-cementowych

szacuje się na 1 160 390 Mg. Odnosząc tę wielkość do ilości płyt na terenie Gminy Szczerców (3122,95 Mg.), procentowy stosunek ilości pokryć dachowych zawierających azbest dla gminy wynosi 0,27%. Na tle innych zinwentaryzowanych gmin województwa wskaźnik ten jest na średnim poziomie.

Z biegiem czasu stan techniczny pokryć dachowych zawierających azbest ulega znacznemu pogorszeniu. W przypadku nie podjęcia działań w zakresie poprawy stanu gospodarki odpadami zawierającymi azbest sytuacja będzie stawała się coraz poważniejsza. W związku z zakończeniem okresu eksploatacyjnego materiałów zawierających azbest, możliwe jest, iż na skutek uszkodzeń dojdzie do uwalniania włókien azbestowych, w tym włókien respirabilnych szczególnie niebezpiecznych dla zdrowia.

Obecnie usuwanie azbestu na terenie gminy odbywa się w sposób niekontrolowany, niejednokrotnie niezgodnie z wymogami bezpieczeństwa, z narażeniem zdrowia osób wystawionych na emisję włókien azbestowych. Brak realizacji zapisów programu przyczyni się niewątpliwie do rozpowszechniania tego proceduru i szkodliwego oddziaływania na środowisko. Często są to zdarzenia wynikające z nieświadomości niebezpieczeństwa jakie stwarzają włókna azbestowe, dlatego tak istotne jest wdrażanie działań edukacyjnych. Duża część osób usuwających azbest zleca firmom posiadającym stosowne uprawnienia jedynie wywiezienie odpadów, natomiast demontażu dokonuje we własnym zakresie. Takie rozwiązanie stanowi duże zagrożenie dla środowiska, gdyż przy uszkodzeniu materiałów zawierających azbest do środowiska uwalniają się włókna azbestu. Na chwilę obecną niema regulacji prawnych, które zezwalałyby na demontaż azbestu we własnym zakresie. Można spodziewać się nasilenia występowania zjawiska porzucania odpadów i zwiększenia ilości „dzikich wysypisk”, co wpłynie na zwiększenie zanieczyszczenia środowiska.

Przewiduje się, że niepodejmowanie działań zmierzających do kontrolowanego procesu unieszkodliwiania odpadów azbestowych, przyczyni się do niedotrzymania założeń określonych w POKzA oraz nie zostaną spełnione w związku z tym wymagania ustawowe.

8. Analiza i ocena stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem na środowisko.

Ze względu na charakter realizacji zadania polegającego na usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest, gdzie założeniem jest objęcie działaniami terenu całej gminy, stan środowiska na tym obszarze nie będzie odbiegał od obecnie panujących warunków.

Realizacja Programu może spowodować ograniczone, krótkotrwałe skutki środowiskowe. Należy jednak podkreślić, iż znaczaco wpłynie na poprawę bezpieczeństwa zdrowia. Prowadzenie prac demontażowych zgodnie z procedurami wymaganymi prawem i zastosowaniem wymaganych zabezpieczeń nie będzie powodować wzrostu zapylenia włóknami azbestu, w stosunku do stanu obecnego.

Generalnie znaczące oddziaływanie pozytywne dotyczy obszaru całej gminy, stąd diagnoza stanu środowiska obszarów nim objętych zawiera się we wnioskach monitoringu stanu środowiska, w którego zakresie badano: powietrze, wody powierzchniowe i podziemne (rozdział 7).

9. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie.

Odpady azbestowe stanowią bardzo poważne zagadnienie w gospodarce odpadami. Większość problemów dotyczących środowiska wynika z faktu, iż mieszkańcy gminy nie zawsze zdają sobie sprawę z powagi zagadnienia jakie stanowią odpady zawierające azbest, jakie poważne skutki zdrowotne może nieść za sobą postępowanie z tymi odpadami niezgodnie z obowiązującymi przepisami. W pierwszym etapie realizacji programu należy największy nacisk położyć na działania związane z edukacją mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu oraz prawidłowych metod postępowania z tym wyrobem. Informacje dotyczące ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest mogą być niepełne, ze względu, że nie zawsze osoby fizyczne dokonują zgłoszenia zakończenia ich wykorzystywania.

Nie można wyeliminować całkowicie narażenia środowiska na azbest. Powstaje ono na skutek emisji do powietrza włókien azbestu z uszkodzonych wyrobów azbestowych i ich odpadów, a przede wszystkim podczas prowadzonych niewłaściwie procesów usuwania tych wyrobów. Problem stanowią również „dzikie wysypiska” powstające w wyniku chęci taniego pozbycia się odpadów a będące źródłem zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Dobrym sposobem unieszkodliwiania azbestu byłoby stosowanie urządzeń przenośnych do unieszkodliwiania azbestu, jednak w związku z obecnie bardzo wysokimi kosztami takiego procesu nie jest to działanie ekonomicznie uzasadnione.

10. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko w tym na obszar Natura 2000.

Celem programu jest stworzenie na terenie Gminy Szczerców systemu usuwania wyrobów zawierających azbest zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, dzięki któremu zostanie ograniczona możliwość niekorzystnego oddziaływania na środowisko, życie i zdrowie mieszkańców gminy.

Zakładając, że prace polegające na demontażu, transporcie oraz składowaniu odpadów azbestowych będą wykonywane zgodnie z obowiązującym prawem oraz procedurami nie przewiduje się istotnego wpływu inwestycji na wody i gleby.

Realizacja działań jest zgodna z założeniami określonymi w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” i ma na celu:

- oczyszczenie terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,

- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Podjęcie działań określonych w Programie spowoduje pozytywne zmiany w stanie środowiska takie jak:

- zmniejszenie zanieczyszczenia poszczególnych elementów środowiska oraz zmniejszenie straty w bioróżnorodności poprzez zgodne z wytycznymi postępowanie z wyrobami azbestowymi;
- poprawa jakości gleby,
- poprawa wyglądu krajobrazu poprzez przeciwdziałanie porzucaniu odpadów i ich niewłaściwe składowanie;
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego;
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Wypełnienie założeń przedstawionych w Programie wraz z szeroko pojętą edukacją ekologiczną mieszkańców na temat szkodliwości azbestu zapewni dotrzymanie poziomów usuwania azbestu w danych przedziałach czasowych, a co się z tym wiąże spowoduje 100% stopień usunięcia azbestu z terenu gminy do roku 2032.

Na terenie gminy zlokalizowano obszar Natura 2000 - "Święte Ługi". Jednak działania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych zlokalizowane będą w ośrodkach osadniczych na terenie gminy, w znacznej odległości od tych obszarów, a prowadzone zgodnie z przepisami prawa nie wpłyną na stan środowiska, a wręcz przyczynią się do jego ogólnej poprawy.

10.1. Pozytywne oddziaływanie na środowisko.

Realizacja Programu przyniesie znaczne korzyści, przede wszystkim polegające na systematycznym zmniejszaniu się ilości azbestu zlokalizowanego na terenie gminy oraz na poprawie stanu zdrowia mieszkańców gminy. Ponadto poprawa wyglądu estetycznego analizowanego obszaru oraz środowiska naturalnego, nadzór (poprzez monitoring realizacji Programu) nad właściwym postępowaniem z wyrobami zawierającymi azbest, wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, modernizacja obiektów budowlanych – nowe pokrycia dachowe, ograniczenie powstawania „dzikich wysypisk”, kontrola źródeł powstawania odpadów, zastosowanie specjalistycznych zabezpieczeń i zgodnych z wymogami technik usuwania azbestu (ochrona zdrowia ludzi, jakości powietrza).

Założone w niniejszym opracowaniu cele i kierunki działań są spójne z „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”.

Realizacja Programu będzie miała wpływ przede wszystkim na zwiększenie stopnia świadomości mieszkańców gminy w zakresie bezpośredniego wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, a tym samym ograniczenie jego negatywnego wpływu na środowisko.

Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest nie oddziałuje negatywnie na środowisko, a wręcz przeciwnie zapewni jego znaczną poprawę poprzez zmniejszenie, a następnie całkowite jego wyeliminowanie z terenu gminy.

10.2. Negatywne oddziaływanie na środowisko.

Płyty azbestowo-cementowe są szkodliwe, nawet jako pokrycie dachu, które nie jest, poddawane zabiegom konserwacyjnym. Każda z nich zawiera od 11 do 13% rakotwórczego azbestu. Deszcze prowadzą do wymywania z nich spoiwa cementowego, odsłonięcia włókien azbestu i ich uwalniania do środowiska.

Azbest staje się jednak szczególnie niebezpieczny podczas ingerencji w jego strukturę - usuwanie starych płyt z dachu poprzez zrywanie, kruszenie, uszkodzenia wynikające z oddziaływania różnorodnych zjawisk atmosferycznych min. deszcz, mróz itp.. Zwiększające się ryzyko

występowania chorób azbestozależnych w ciągu najbliższych lat związane jest z nagromadzeniem przez lata ogromnych ilości materiałów azbestowych i zawierających azbest, w szczególności wyrobów budowlanych znajdujących się w dalszym ciągu w środowisku komunalnym. Degradacja, której podlegają wyroby azbestowe powoduje, że stają się one źródłem emisji włókien do środowiska. Wprowadzone do środowiska włókna praktycznie są niezniszczalne, ponadto przenoszą się nie tracąc swych właściwości chorobotwórczych. Dlatego demontaż płyt azbestowo-cementowych należy powierzać wyspecjalizowanej firmie.

Nie można niestety wykluczyć prowadzenia prac likwidacyjnych bez wskazywanych w Programie zabezpieczeń – w takich wypadkach zwiększone pylenie włókien azbestu może powodować punktowe (w otoczeniu źródła) zwiększenie stężenia włókien azbestu w powietrzu, również w wyniku pylenia wtórnego z zanieczyszczonej powierzchni ziemi, jak również nie można być pewnym, że odpady azbestowe w prawidłowy sposób trafią w odpowiednie dla siebie miejsce, czyli składowisko odpadów niebezpiecznych.

11. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją Programu.

Ocenia się, że analizowany „Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” prawidłowo realizuje wymogi związane z gospodarką odpadami oraz uwzględnia potrzebę ochrony środowiska. W trakcie prac nad niniejszą Prognozą nie wyłoniły się żadne szczegółowe propozycje mogące dodatkowo wpłynąć na ochronę środowiska (inne niż te zawarte w analizowanym Programie).

Należy rozważyć możliwość unieszkodliwiania azbestu za pomocą nowych technologii. Przystępując do realizacji zadań przedstawionych w Programie zaleca się śledzenie zmieniających się przepisów prawa, które mogą wpływać na realizację poszczególnych zadań.

Realizacja Programu spowoduje ograniczone skutki środowiskowe, przy istotnej poprawie bezpieczeństwa zdrowotnego. Prowadzenie prac demontażowych zgodnie z procedurami wymaganymi prawem i zastosowaniem wymaganych zabezpieczeń nie będzie powodować wzrostu zapylenia włóknami azbestu, w stosunku do stanu obecnego.

Ważnym zagadnieniem są problemy związane z finansowymi możliwościami realizacji działań. Skuteczność realizacji „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” będzie uwarunkowana w głównej mierze efektywnym wykorzystaniem uzyskanych i posiadanych środków finansowych przez Urząd Gminy.

Stwierdza się, iż Program nie oddziałuje negatywnie na środowisko, a wręcz przeciwnie zapewni jego znaczną poprawę poprzez zmniejszenie, a następnie całkowite wyeliminowanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

Efektem ekologicznym podejmowanych działań zawartych w Programie będzie usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Przyniesie ono pozytywny efekt ekologiczny zarówno dla zdrowia ludzi, jak i stanu środowiska.

Należy podkreślić, że realizacja działań zgodnie z zapisami zawartymi w Programie zapewni wymaganą ochronę przyrody w związku z czym przedstawianie rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu i kompensacji ewentualnych negatywnych oddziaływań, nie jest zasadne.

Niniejsza Prognoza stanowi rozszerzenie zapisów opracowanego „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”, dlatego realizacja zadań wynikających z zapisów Programu, powinna uwzględniać również zapisy Prognozy.

12. Rozwiązania alternatywne w stosunku do rozwiązań zawartych w Programie.

Wdrożenie i monitoring zadań określonych w zamieszczonym w Programie harmonogramie rzeczowym stanowi warunek prawidłowej realizacji zadań dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest zaproponowanych w Programie. Nie ma możliwości przedstawienia rozwiązania alternatywnego, które zapewniłoby stopniową redukcję wyrobów i odpadów azbestowych aż do ich całkowitej eliminacji.

Należy podkreślić, iż zapisy Programu wynikają z dokumentów wyższego rzędu. Obligatoryjnie należy prowadzić usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu kraju. Dodatkowo w celu wspomagania tego działania już w Programie przewidziano wariant pomocy finansowej, również gwarantującej usprawnienie usuwania wyrobów zawierających azbest.

13. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko Programu.

W trakcie prac nad „Programem usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” korzystano ze wszelkich dostępnych materiałów dotyczących przepisów prawnych postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz na przeprowadzonej inwentaryzacji azbestu na terenie całej gminy. W trakcie opracowywania Prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania Prognozy.

Wcielając w życie założenia programowe zakłada się wykorzystanie obecnie znanych i używanych metod, technik, technologii usuwania i składowania azbestu. Program nakreśla szacunkowe koszty usuwania azbestu z terenu gminy oraz harmonogram jego usuwania. Należy rozważyć możliwość unieszkodliwiania azbestu za pomocą nowych technologii w urządzeniach przewoźnych.

14. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją Programu.

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku oraz z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku.

Gmina Szczerców nie leży w obszarze przygranicznym, w związku z czym realizacja „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” nie spowoduje żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne.

Ocenia się, że realizacja zamierzeń Programu nie będzie wiązała się z transgranicznym oddziaływaniem. Ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny.

15. Metody analizy realizacji skutków Programu.

Głównym monitorującym „Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” będzie Urząd Gminy w Szczercowie. Urząd powinien współpracować z innymi jednostkami, np.: Państwowym Inspektorem Pracy, Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Powiatową Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną, aby zapewnić jak najlepszy stopień realizacji.

Planowanie i nadzorowanie realizacji Programu w skali roku, jego aktualizacja, jeśli zaistnieją takie potrzeby to zakres działań podlegający pod Urząd Gminy.

Podstawowymi wskaźnikami monitorowania Programu będą: ocena ilości zdjętych i unieszkodliwionych materiałów zawierających azbest znajdujących się na obiektach budowlanych oraz wzrost poziomu świadomości społecznej w zakresie problematyki związanej z azbestem.

Rzetelne prowadzenie monitoringu da dokładną ocenę efektywności realizacji Programu oraz będzie podstawą do analizy i opracowania corocznego sprawozdania z jego realizacji. Monitorowaniu podlegać będą środowiskowe skutki przeprowadzania bądź zaniechania przeprowadzania przedsięwzięć. Zaproponowane w Programie wskaźniki monitorowania są wystarczające i nie wymagają rozszerzeń.

Analizie poddano aktualny i prognozowany stan gospodarki odpadami i ochrony środowiska na terenie gminy Szczerców oraz proponowane kierunki działań w tym zakresie. Wnioski z tej analizy odniesiono do stanu środowiska w gminie i przeanalizowano możliwe skutki realizacji Planu. W *Prognozie oceny oddziaływania na środowisko* przeanalizowano uwzględnienie w Programie strategicznych kierunków działań przyjętych w innych dokumentach.

16. Aktualizacja i modyfikacja Programu.

Realizacja Programu jest procesem długofalowym w związku, z czym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych nie rzadziej niż raz na 4 lata.

17. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców”, została opracowana zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska”, a także ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) i stanowi element procedury postępowania w sprawie oceny oddziaływania tego dokumentu na środowisko przyrodnicze regionu.

Zakres merytoryczny Prognozy wynika z art. 51 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Prognoza pozwala na identyfikację potencjalnych oddziaływań skutków wykonania „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Szczerców” na środowisko i ocenę realizacji proponowanych zadań pod kątem ochrony środowiska i potencjalnego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Priorytetowym celem „Programu usuwania azbestu i wyrobów azbestowych z terenu Gminy Szczerców” jest doprowadzenie do całkowitej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do roku 2032. Wyznacza on również prawidłowe zasady postępowania w zakresie usuwania i unieszkodliwiania tych wyrobów.

Na terenie powiatu realizowane są działania zmierzające do usunięcia wyrobów zawierających azbest. Przewiduje się następujące wytyczne do dalszej realizacji:

- w miarę możliwości finansowych, należy dążyć, aby usuwanie azbestu realizowane z środków własnych gminy i mieszkańców było rozszerzane w kolejnych latach

z udziałem środków finansowych pochodzących również z innych źródeł wskazanych w Programie,

- przyjęty system dofinansowania jest właściwy, a ewentualne zmiany powinny wynikać ze zmieniających się uwarunkowań,
- przy okazji naboru wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu należy prowadzić kampanię informacyjno-edukacyjną o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i konieczności bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Nadrzędnymi zadaniami Programu są:

- stworzenie bazy danych dot. azbestu w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację,
- przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz zapoznanie mieszkańców gminy z procedurami obowiązującymi podczas usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest,
- edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia,
- propagowanie prawidłowych postaw w postępowaniu z wyrobami azbestowymi,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych, podmiotów gospodarczych i Urzędu Gminy,
- określenie możliwych źródeł finansowania zadań usuwania azbestu,
- nakreślenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z usuwaniem azbestu,
- utworzenie systemu pomocy finansowej dla mieszkańców gminy oraz pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację Programu,
- monitoring realizacji Programu,
- okresowe raportowanie działań władzom samorządowym i mieszkańcom,
- okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu - nie rzadziej niż co 4 lata.

W niniejszym opracowaniu przeanalizowano wpływ wskazanych do realizacji w Programie zadań i określono, czy oddziaływanie to może mieć kierunek negatywny lub pozytywny na poszczególne elementy środowiska. Rozważono problemy związane z gospodarką odpadami zawierającymi azbest i przeanalizowano aktualny stan środowiska, a także zaproponowane cele i działania, które mają służyć jego poprawie.

Realizacja żadnego z proponowanych działań nie pociągnie za sobą transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Stwierdzono, iż nie występują potencjalnie szkodliwe skutki środowiskowe wynikające z realizacji Programu. Potencjalne negatywne krótkoterminowe oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska mogą być związane z niewłaściwym, niezgodnym z Programem i obowiązującymi przepisami, usuwaniem azbestu oraz jego nielegalnym składowaniem.

Przeprowadzona analiza i ocena przedsięwzięć „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu gminy Szczerców” pozwala stwierdzić, że ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska i stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Ponieważ proponowane przedsięwzięcia mają w efekcie pozytywny wpływ na środowisko proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia.

Program zawiera postanowienia służące realizacji celów i wymogów określonych w przepisach prawa – w obecnym stanie prawnym nie ma możliwości odstąpienia od ich realizacji. Z uwagi na zamierzone cele i bezpośrednią realizację wymogów środowiska w zakresie gospodarki odpadami analizowany Program należy postrzegać jako generalnie przyjazny środowisku oraz realizujący cele i wymogi polityk i strategii krajowych oraz międzynarodowych w zakresie jego ochrony.

Usuwanie azbestu zgodnie z zapisami Programu stanowi proces długofalowy w związku, z czym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych nie rzadziej niż raz na 4 lata.

18. Literatura.

1. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016.
2. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2011.
3. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.
4. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.
5. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013.
6. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego 2012.
7. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PGOWŁ2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015.
8. Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2008 roku.
9. Raport za lata 2008-2009 z wykonania „Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008-2011”, październik 2010r.
10. Informacja o stanie środowiska na terenie Powiatu Bełchatowskiego w 2008 roku.
11. Program Ochrony Środowiska Powiatu Bełchatowskiego.
12. *GMINNY PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA GMINY Szczerców.*
13. *GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY Szczerców .*
14. „Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu gminy Szczerców”.
15. Azbest. Praktyka bezpiecznego użytkowania, usuwania i składowania” Fundacja Łódzkie Bez Azbestu Łódź 2005 r.
16. Realizacja „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” w praktyce – raport.
17. Statystyczne Vademecum Samorządowca 2011 - Gmina Szczerców.
18. "Bezpieczne usuwanie płyt azbestowo-cementowych z dachu budynku" Ewa Smolik *Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu*, Jarosław Gembalczyk *Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach*.
19. "Zanieczyszczenie środowiska azbestem Skutki zdrowotne Raport z badań." Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Wojciech Sobala.
20. www.bazaazbestowa.pl
21. www.rdoś.pl